

ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВ НА ЦІЛІ ОПОДАТКУВАННЯ

© Котенко Т.Ю., 2010

Розглянуто проблеми оподаткування на прикладі будівельних підприємств. Вказано на неповну реалізацію принципів податкової системи. Визначено ступінь податкового навантаження на підприємство, проаналізовано тенденції зміни обсягів сплати податку на прибуток та особливості функціонування податку на додану вартість в Україні. Запропоновано шляхи підвищення ефективності системи оподаткування в умовах пошуку компромісу в розподільчих відносинах між підприємством та державою.

Ключові слова: податкова система, податковий тягар, принципи оподаткування, ПДВ, податок на прибуток.

The problems of taxation in construction companies. The incomplete implementation of the principles of the tax system is stressed. The degree of tax burden to the company is determined, the volume of tax revenue is analyzed and characteristics of value added tax in Ukraine are described. There are suggested ways to improve the tax system in terms of compromise between enterprises and the state.

Keywords: tax system, tax burden, the principles of taxation, VAT, income tax.

Постановка проблеми

Оподаткування має вплив на фінансові результати підприємств через витрати. Тому вивчення складу та структури витрат надає інформацію для аналізу такого впливу. Актуальність вивчення цього питання зумовлена тим, що нестабільність політична, постійні зміни в законодавстві ускладнюють вдосконалення управління витратами на підприємстві. У результаті планування та обчислення прибутку чи збитку стає неточним і втрачає економічну ефективність, практичне значення. Актуальним питання є ще й тому, що оптимізація оподаткування могла би полегшити та прискорити вихід підприємств із кризового стану. Прозорість ведення бізнесу підвищує довіру іноземних інвесторів та уможливує вихід вітчизняних підприємств на міжнародні ринки. Є надія, що прийняття нового податкового кодексу змінить на краще систему оподаткування та сприятиме розвитку як великого, середнього, так і малого бізнесу. Проте, прийняття кодексу затягується і поки що залишається можливість лише вивчати пропозиції та сподіватися на його прийняття. Загалом, такий кодекс мав би систематизувати низку податкових законодавчих актів та підпорядкувати їх єдиним принципам.

Система оподаткування – сфера регулювання державних фінансів. Становлення системи оподаткування в Україні почалося з ухваленням 25 червня 1991 р. Закону “Про систему оподаткування”. Відбулося процес впровадження закону, певне уточнення, і в останньому варіанті дано вже більш повне і чітке визначення принципів побудови системи, її сутності, а також понять платників податків і зборів, об’єкта оподаткування; обов’язків, прав і відповідальності платників податків; видів податків, зборів і порядку їх зарахування до бюджету та державних цільових фондів. Система оподаткування – це сукупність податків і зборів, (обов’язкових платежів) до бюджетів різних рівнів, а також до державних цільових фондів, що стягуються в порядку, установленому відповідними законами держави [1]. Треба зауважити, що податки – це не лише механізм формування доходів бюджету, але й інструмент впливу на суспільне виробництво. Тому серед принципів Законом “Про систему оподаткування” визначено такі: стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності; стимулювання науково-технічного прогресу, технологічного оновлення виробництва, виходу вітчизняного товаровиробника на світовий ринок високотехнологічної продукції; обов’язковість; рівнозначність і пропорційність; рівність, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації; соціальна справедливість; стабільність; економічна обґрунтованість; рівномірність сплати; компетентність; єдиний підхід; доступність. Отже, необхідне досягнення компромісу у відносинах оподаткування між державою та суб’єктами господарювання.

Щодо структури податків, то підприємства-суб’єкти господарювання повинні сплачувати загальнодержавні, а також місцеві податки і збори. Згідно з проектом податкового кодексу зменшується кількість податків (зокрема у переліку відсутній комунальний податок). Система доволі ускладнена і часто не дає можливості для розвитку підприємств. Навпаки, підприємства намагаються різними засобами уникати сплати або знижувати рівень оподаткування, що є виправданим з точки зору власника. Наприклад, встановлено, що однією з найпоширеніших схем ухилення від оподаткування на будівельних підприємствах є залучення до ланцюгів будівництва підприємств з ознаками “сумнівності”, транзитних підприємств з метою збільшення цін

придбання будівельних матеріалів, послуг з виконання будівельно-монтажних робіт, перерахування коштів на “фіктивні” підприємства з подальшим банкрутством останніх і віднесенням заборгованості до складу валових витрат. Ця схема ухилення характерна як для підприємств-забудовників, так і для виробників будівельних матеріалів та призводить до здорожчення вартості будівництва. Крім того, поширеною схемою є використання операцій з “технічними” акціями з метою мінімізації прибутків від будівництва, а також порушення будівельними підприємствами при здійсненні податкового обліку фінансових результатів операцій з цінними паперами. Надії на створення прозорого податкового адміністрування залишаються не виправданими із відкладанням прийняття податкового кодексу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Обліку та класифікації, управлінню витратами на підприємствах присвячені праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, В.І. Єфіменка, О. В. Карпенко, К. Друрі та інших. Серед останніх публікацій статті О. В. Іващенко, І. В. Яцкевича, І. А. Шапіро, К. Ф. Ковальчук, в яких особлива увага приділяється методам управління витратами. Досліджується зв'язок витрат із фінансовими результатами.

Оскільки податкові платежі є вагомою статтею видатків підприємства і обов'язкові до сплати, їх вивчення виглядає доцільним з погляду управління витратами підприємства. Водночас, питання оподаткування розглядаються в основному у контексті державної політики, на макрорівні. У період розвитку ринкових відносин, посилення ролі приватних структур у економіці, необхідно приділити більше уваги оподаткуванню на рівні суб'єктів господарювання. В умовах частих змін у законодавстві, затягування процесу прийняття податкового кодексу, дуже актуальним є дослідження впливу податків на результати функціонування підприємств.

Постановка цілей

Дослідження податкових платежів, що можуть бути стимулювальним засобом розвитку підприємств, а не лише статтею витрат, передбачає постановку таких цілей:

- обґрунтувати невиконання принципів податкової системи, а саме їх стимулювальної функції для підприємств;
- запропонувати шляхи вдосконалення дії механізму оподаткування з метою оптимізації витрат підприємств;
- визначити можливості управління витратами на цілі оподаткування;
- окреслити можливості пошуку компромісу між державою та суб'єктами господарювання у сфері оподаткування.

Виклад основного матеріалу

Оподатковують підприємства на основі принципів, визначених Законом України “Про систему оподаткування”, що повною мірою не спрацьовують. Постає серйозна проблема стримування розвитку підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності всупереч передбаченого стимулювання. Приховування реальних результатів діяльності з метою зниження баз оподаткування, робить офіційну звітність недостовірною, унеможлиблює вихід підприємств на міжнародний фондовий ринок. Ілюстрацією невиконання інших принципів можуть бути екологічні податки та збори. Вони встановлюються за понаднормове забруднення атмосфери. Недостатня стимулювальна дія платежів за природокористування обумовлюється тим, що враховується забруднення атмосферного повітря тільки одним з п'яти основних видів пересувних джерел – автотранспортом (і тільки тим, який користується бензином і дизпаливом); платежі стягуються тільки там, де є перевищення граничнодопустимих концентрацій (ГДК) шкідливих речовин через функціонування транспорту, а не за перевищення допустимих норм викидів. Рівень платежів надзвичайно низький для виконання ними функції стимулювання екологізації НТП, абсолютно недостатній з погляду компенсації заподіяних державі економічних збитків. Відсутнє цільове стимулювання екологізації НТП з метою оптимізації дії пересувних джерел на атмосферне повітря. До того ж, чинні в Україні адміністративні штрафи і місцеві екологічні податки і збори за наднормативне забруднення атмосфери низькі, не диференційовані для різних видів транспорту і не залежать від ступеня перевищення останніми допустимих норм викидів.

З метою підвищення ефективності реалізації законодавчо встановлених принципів, вдосконалення системи оподаткування в Україні повинно здійснюватися у двох напрямках. По-перше, шляхом формування стимулюючої моделі оподаткування підприємницьких структур. По-друге, через посилення соціального спрямування системи оподаткування загалом. Соціальне спрямування передбачає використання податкових платежів на благо населення через фінансові важелі розподілу, а не задля утопічного збагачення держави. Своєю чергою, модель визначається якісним та кількісним складом податків, а також схемою їх стягнення. Для характеристики ступеня податкового навантаження на підприємство в економічній літературі використовують таке поняття, як “податковий тягар”. Науковці по-різному визначають цю категорію. Існує думка, що “податковий тягар на платника” – це втрати добробуту, зумовлені зниженням реальних доходів і зміною

структури споживання внаслідок сплати податків та інших обов'язкових платежів, за вирахуванням тих вигод, які платники податків одержують від споживання суспільних благ, що фінансуються за рахунок податків, у зіставленні з їх (платників) податковою платоспроможністю [1]. Також визначають кількісний вимір категорії – це є частка сплачених податків у ВВП [2]. Розмежовують категорії “номінальний” і “реальний” податковий тягар на платника податків. Перше являє собою сукупні втрати його доходів, спричинені оподаткуванням. Друге, відповідно, як втрати доходів, зменшені на суму субсидій, отриманих суб'єктом підприємницької діяльності з державного бюджету. Існує також податковий тягар, породжений зміною структури споживання, що виникає в результаті заміщення товарів, які оподатковуються більшою мірою товарами, які оподатковуються меншою мірою або не оподатковуються зовсім. Такий податковий тягар одержав назву “надлишкового”. Отже, система показників вимірювання податкового тягара на макро- і мікроекономічному рівнях включає:

- на макрорівні: показник загального рівня оподаткування економіки (податковий коефіцієнт); показники тягара окремих податків (податку на прибуток, ПДВ, податку на доходи фізичних осіб);
- на мікрорівні: показники загального рівня податкового тягара на доходи підприємства і податкового тягара на фонд заробітної плати [3]. Показники тягара окремих податків розраховуються як відношення сумарних надходжень того або іншого податку до величини податкової бази. Так, для податку на прибуток – відношення сумарних надходжень податку на прибуток до фінансового результату прибуткових підприємств.

Проаналізуємо діяльність будівельних підприємств міста Києва⁶. (рис. 1).

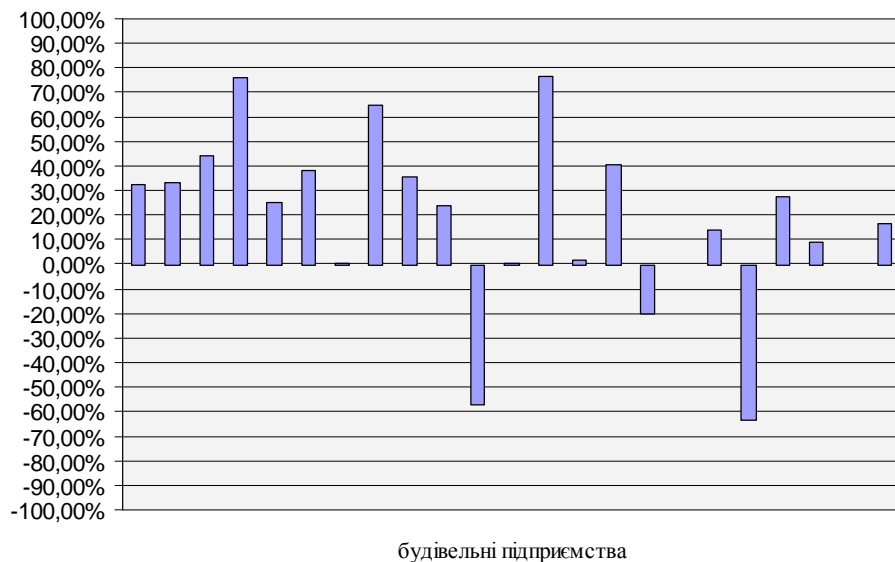

Рис. 1. Рівень податкового навантаження на прикладі будівельних підприємств у 2008 р.

Вибірки підприємства були згруповані відповідно до зростання показника валового доходу. З діаграми на рис. 1 бачимо, що зростання валового доходу не є показником зростання відрахувань з податку на прибуток. Отже, факторами, що впливають на обсяги податку на прибуток, є витрати та різного виду вирахування. Їх склад та методи розрахунку істотно впливають на фінансовий результат. Це питання потребує подальшого дослідження. У роботі визначалася частка податку на прибуток у прибутку до оподаткування згідно з бухгалтерською звітністю (ПСБО-3, “Звіт про фінансові результати”). Від’ємне значення показника ілюструє збитки підприємства у звітному періоді, а отже, неспроможність сплати відповідного податку. Бачимо, що податок на прибуток становить значну частку витрат підприємств. Незважаючи на встановлену ставку у розмірі 25 % по відношенню до бухгалтерського прибутку, цей відсоток є значно вищим. Одна з причин полягає у відмінностях бухгалтерського та податкового обліку, де база оподаткування визначається по-різному. Згідно з Законом України “Про оподаткування прибутку підприємств” об’єктом оподаткування є прибуток, який визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу на суму валових витрат платника податку та суму амортизаційних відрахувань (рис. 2).

⁶ За даними рейтингу компанії «Alt Educating business»: http://alt.com.ua/ukr/rating_by_firms

Досліджувалися відкриті акціонерні товариства, що підпадають під категорію «великих» підприємств відповідно до Господарського кодексу України від 16.01.2003 р. № 436-IV

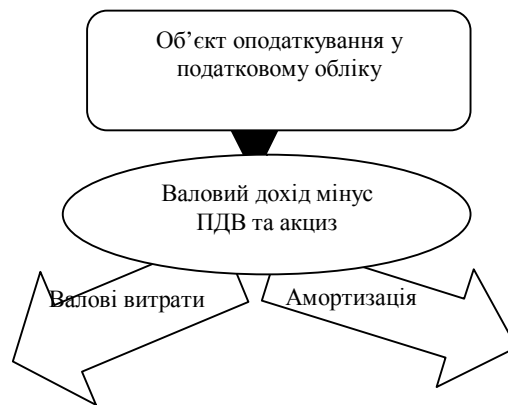

Рис. 2. Схема розрахунку об'єкта оподаткування податком на прибуток

За правилами бухгалтерського обліку податок на прибуток розраховують шляхом зменшення одержаних доходів на відповідну суму понесених витрат протягом звітного періоду. Таким чином формується реальна картина фінансового стану підприємства [6]. На відміну від цього, при визначенні прибутку за методикою податкового законодавства платник не отримує вірогідну інформацію про результати господарської діяльності в частині доходів, витрат, результатів. Така розбіжність в обчисленні зумовлена різною метою розрахунку. В бухгалтерському обліку – це результативність економічної діяльності, а в податковому – фіскальна ефективність. Отже, узгодження методик розрахунку стало би реальним кроком до реалізації принципів рівнозначності і пропорційності податкової системи, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації.

Спостерігається тенденція до нерівномірного розподілу податкового навантаження між підприємствами різних областей. Так, за підрахунками, в 2008 році податкове навантаження з податку на прибуток підприємств України в Запорізькій та Луганській областях становило 52,5 % та 49,2 % відповідно, а в Одеській області та в місті Києві – 14,4 % та 14,8 % відповідно. Причиною є різниця податкових ставок, скасування деяких податків та зборів, зміна податкової бази та механізму нарахування й сплати податків, що регулюються місцевими бюджетами. Ці заходи лише підсилюють загальну важкість реального податкового тягаря. Податковий кодекс передбачає абсолютно нові підходи в оподаткуванні прибутку. Пропонується запровадити поняття податкового кредиту в тому випадку, якщо підприємство значні кошти витрачає на оновлення та модернізацію, застосовує норми прискореної амортизації. Отже, податок на прибуток, стане фактично стимулюючим податком для оновлення підприємств, галузей, промисловості, економіки, загалом.

Зменшення суми прибутку, що залишається в розпорядженні суб'єктів господарювання, впливає на можливості розширеного відтворення, їхню інвестиційну спроможність. Податки можуть бути реальними важелями стимулювання інвестиційної діяльності. В економічно розвинених країнах широко використовуються інвестиційні податкові пільги з податку на прибуток, як засіб активізації приватних внутрішніх заощаджень та інвестицій [3]. Їх запровадження означало б перехід від надання податкових пільг інвестиційного спрямування за принципом галузевої та територіальної вибірковості до податкового стимулювання всіх підприємств, що здійснюють інвестиції. В Україні один з найвищих рівнів оподаткування прибутку підприємств, що є результатом розширення податкової бази, а не високої податкової ставки (вона нижча, ніж в більшості розвинених країн – членів ЄС. Фактично обмежено склад витрат, що відносять до валових. Це збільшує базу оподаткування.

Варто розглянути особливості податку на додану вартість, який посідає вагоме місце серед обсягів надходжень непрямих податків до бюджету. Оскільки ПДВ є податком на споживання, він перекладається на споживачів товарів (реальних носіїв податку) і є нейтральним щодо виробників-платників податку. Однак, за певних обставин, ПДВ втрачає свій нейтральний характер і перетворюється на стимулюючий або стримуючий чинник господарської діяльності суб'єктів господарювання. Насамперед, це залежить від ступеня його перекидання на покупців. Якщо таке перекидання неможливе (в разі, коли продукція не має збуту або реалізована, але не оплачена покупцем), підприємство не може відшкодувати кошти, сплачені ним в ціні придбаних матеріальних активів, внаслідок чого його фінансовий стан погіршується, знижується платіжна дисципліна, спостерігається вилучення обігових коштів. Затримка з виконанням державою своїх зобов'язань з відшкодування ПДВ платникам, які пред'являють законні вимоги на таке відшкодування, також негативно позначається на поведінці підприємства, його взаємовідносинах з бюджетом, партнерами по бізнесу, кредитними установами. Навпаки, в разі відшкодування ПДВ за фіктивними операціями відбувається збагачення підприємницьких структур за рахунок держави. На економічну діяльність підприємницьких структур впливає величина ставки ПДВ, оскільки її зниження повинно зменшити загальний рівень цін. Однак,

такий ефект не є обов'язковим. В Україні заходи, спрямовані на зниження тягаря непрямих податків, досі не супроводжувалися змінами цін. Тому реальні наслідки зниження базової ставки ПДВ для підприємства залежать від рівня інфляції в країні, стану платіжної дисципліни, рівня сукупного попиту, стратегії підприємства на ринку, напрямів використання прибутків, ступеня монополізації ринку. Згідно з проектом нового податкового кодексу, ПДВ будуть обкладати лише операції з продажу на користь неплатників податку, до яких належать, насамперед, кінцеві споживачі – фізичні особи, а також суб'єкти спрощеної системи оподаткування. Проте, на думку деяких економістів, запровадження в нашій державі ПДВ односторонньої дії, поширеного в країнах Європи, наприклад у Німеччині, дещо передчасне [4].

На базі обраної вибірки побудовані графіки зміни бази розподілу відповідно до зміни ставки податку на прибуток та ПДВ (рис. 3 та 4).

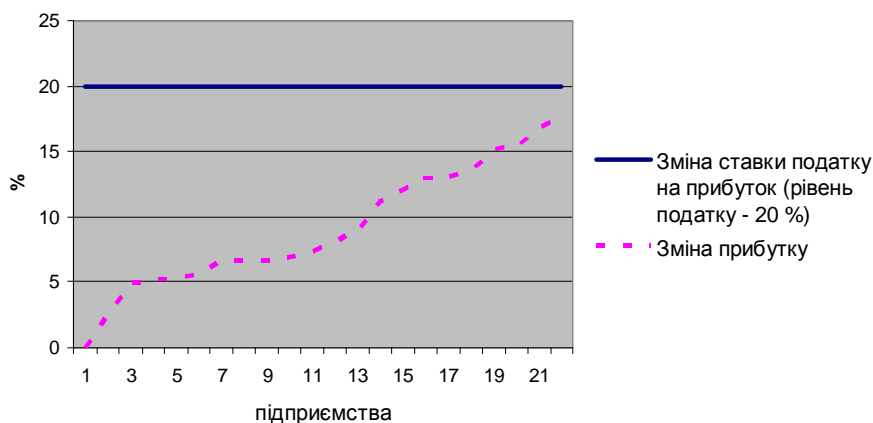

Рис. 3. Взаємозалежність зміни ставки податку на прибуток та обсягу прибутку, %⁷

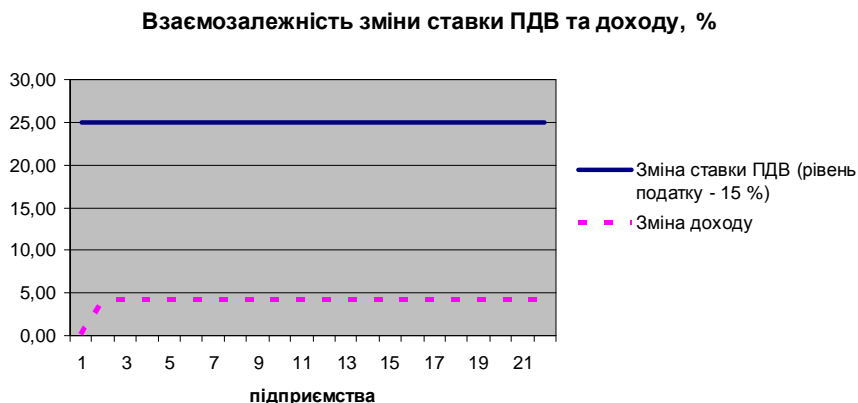

Рис. 4. Взаємозалежність зміни ставки ПДВ та доходу, %⁸

Залежність чистого прибутку від доходу (виручки) в загальному вигляді можна описати лінійною функцією (1).

$$NP = z - z * d = (x - x * a) - d(x - x * a), \quad (1)$$

де NP – чистий прибуток; z – дохід; x – прибуток; d – ставка ПДВ; a – ставка податку на прибуток.

За зміни податку на прибуток з 25 до 20 % зміна прибутку по підприємствам галузі відбувається не однакою мірою. Це пояснюється різною величиною прибутку, а відповідно неоднаковими витратами. Адже склад та обсяг витрат – ті фактори, що впливають на прибуток в остаточному результаті. Їх підприємство має можливість змінювати, у той час як податки – залишаються законодавчо встановленими і незмінними протягом доліджуваного періоду.

⁷ Вертикальна вісь зображує зміну ставки податку на прибуток, що може бути розрахована як $(25-20)/25*100$.

Нульова точка осі відповідає значенню податку на рівні 25 %, а точка «20» – відповідає значенню податку на рівні 20 %. В цьому випадку розрахунково зміна відповідає рівню ставки податку.

⁸ Вертикальна вісь зображує зміну ставки ПДВ, що може бути розрахована як $(20-15)/20*100$.

Нульова точка осі відповідає значенню податку на рівні 20 %, а точка «25» – відповідає значенню податку на рівні 15 %.

З рис. 3 бачимо, що зміна обсягу прибутку коливається в середньому від 5 до 15 % за зміни ставки податку на прибуток на 20 %. Залежність зміни чистого прибутку від ставки податку на прибуток можна виразити формулою (2).

$$\Delta NP = x * 0,2. \quad (2)$$

З (1) можна визначити залежність зміни доходу від зміни ставки податку на додану вартість (3).

$$\Delta Z = z * (d_2 - d_1) \quad (3)$$

За проектом податкового кодексу зміна ставки ПДВ становить 25 % (з 20 до 15 %). Отже, зміна доходу підприємства матиме вигляд (формула 4).

$$\Delta Z = z * 0,25. \quad (4)$$

На рис. 4 видно, що зміна доходу по галузі загалом не перевищує 5 %. Тобто дохід зростає нижчими темпами, ніж знижується ставка податку.

Треба відзначити, що зниження ставки оподаткування призводить до позитивної зміни бази оподаткування, тобто прибуток чи дохід – збільшуються в результаті зменшення податку. Важливо дослідити напрями використання суми приросту чистого прибутку в остаточному результаті. Це надасть можливість оцінити доцільність зниження ставок оподаткування.

Зниження реального податкового навантаження на суб'єктів підприємницької діяльності передбачає забезпечення його справедливою та прозорим розподілом між ними, який має стати основою усвідомлення навіть порівняно високого податкового навантаження як суспільно необхідного.

Висновки

1. Вдосконалення системи оподаткування в Україні повинно здійснюватися у двох напрямках: формування стимулюючої моделі оподаткування підприємницьких структур та посилення соціального спрямування системи оподаткування загалом. Впливати на рівень оподаткування підприємство може через управління витратами, знижуючи базу оподаткування. Необхідне впровадження нових систем управління та програмного забезпечення на підприємствах. Сучасні спеціалізовані компанії здійснюють консультування, що включає поради щодо податкових стратегій у таких галузях, як ліцензії, відповідне програмне забезпечення, зменшення загальної суми виплачених податків тощо. Спеціальні програми полегшують облік витрат, загалом, і податкових складових, зокрема. Без використання таких сучасних технологій неможливий подальший розвиток вітчизняних підприємств.

2. Проблемою оцінки податкового навантаження в Україні є нерівномірність розподілу податкового тягара, а не його загальний рівень. Оскільки податкові зобов'язання нерівномірно розподіляються між підприємствами та галузями економіки.

3. У проекті податкового кодексу передбачено зменшення ставок податку на прибуток до 20% і податку на додану вартість до 15 %. Проте, це не має першочергового значення. Основним є досягнення рівнозначності та зрозумілості стягнення, ефективності використання прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства.

4. За рахунок удосконалення оподаткування прибутку підприємств можуть бути зроблені реальні кроки назустріч підприємству. Потрібно створити сприятливі умови для самофінансування інвестицій, найважливішими з яких є:

- можливість використання прискореного методу нарахування амортизації;
- збільшення норм амортизаційних відрахувань (наприклад, у Німеччині вони у середньому вдвічі більші, ніж в Україні).

Такі зміни в нарахуванні амортизації дозволять створити потенціал, необхідний для забезпечення потреб щодо оновлення основних засобів підприємницьких суб'єктів. Як елемент витрат, амортизаційні відрахування зменшують базу оподаткування, знижуючи суму відрахування до бюджету. З іншого боку, стимулювання підприємницької діяльності, підвищення доходів фірм призведе до підвищення оподаткованого прибутку. Для приведення нашого податкового законодавства до норм ЄС особливої уваги та подальшого вдосконалення потребує механізм функціонування податку на додану вартість.

5. Важливо вивчати досвід інших країн, зокрема кількості податків. В Україні налічується близько 90 податків. Більше їх тільки в Узбекистані – 118, Білорусі – 113 і Конго – 94 [5]. Значна кількість податків ускладнює процеси адміністрування, знижує активність платників.

6. Компроміс цілей суб'єктів господарювання та держави можливий лише за дотримання певних правил, якими є принципи оподаткування, встановлені законодавчо. Оскільки витрати підприємств на цілі оподаткування є доволі значними, то їх вивчення надасть можливість оптимізувати управління витратами, загалом та, як наслідок, покращити фінансові результати. Міжнародний досвід є важливим для знаходження методів вдосконалення системи оподаткування. До того ж, процесам глобалізації сприятиме підвищення прозорості ведення бізнесу.

Перспективи подальших досліджень

Окреслені питання щодо витрат на цілі оподаткування будуть використані у подальшому дослідженні управління витратами підприємств. Зокрема, необхідно дослідити напрями використання позитивної суми приросту чистого прибутку з метою обґрунтування доцільності зниження ставок оподаткування.

1. *Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 5-те вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2008. – 546 с.* 2. *Особливості визначення податкового навантаження підприємств / Л.О. Кизилова, І. Стецишин // Наук.-техн. збірник харківської національної академії міського господарства. – 2008. – № 83. http://eprints.ksame.kharkov.ua/6041/1/21621_%D0%9A%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%9B%D0%9E.pdf* 3. *Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / Т.А. Хайтова; Наук.-дослід. фінанс. ін-т при М-ві фінансів України. – К., 2005. – 19 с.* 4. *Податковий кодекс / Артем Захарченко // Економічна правда. – 2008. <http://www.epravda.com.ua/publications/47e76aa88568c/>* 5. *Податкова система України – ЄС (досвід Франції) / П.П. Матичак, Т.В. Соломатіна // Луганський національний аграрний університет. – 2009.* 6. *Бухгалтерський та податковий облік податку на прибуток: розбіжності та шляхи їх уніфікації / Т.Ф. Плахтій // ННЦ “Інститут аграрної економіки” УААН – 2009. – С. 3 http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2009_2/13_Plah.pdf* 7. *Проблеми оподаткування прибутку підприємств / А.Г. Артеменко, П.М. Боровик // Уманський державний аграрний університет, інтернет-конференція. – 2009. <http://intkonf.org/artemenko-a-g-borovik-pm-problemi-opodatkuвання-pributku-pidpriemstv/>*

УДК 658.3:316.485.6

О.Й. Криса

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра теоретичної та прикладної економіки

УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ НА ЗАСАДАХ ЇХ КЛАСИФІКАЦІЇ

© Криса О.Й., 2010

Проаналізовані відомі класифікації конфліктів, зазначені їхні основні особливості та недоліки. У результаті виокремлення основних ознак конфлікту побудована інша класифікація конфліктів, яка повинна сприяти пошуку ефективних методів управління конфліктами, стати ключовим елементом системи управління конфліктами.

Ключові слова: конфлікт, класифікація конфліктів, система управління конфліктами, керівність конфлікту, наслідки конфлікту, предмет конфлікту, гострота конфлікту, тривалість конфлікту, можливість розв’язання конфлікту.

The known classification of conflicts are analyzed in the article, their main features and drawbacks are indicated. The other classification of conflicts is built on the base of the main features of conflict. This classification should facilitate the search for effective methods of conflict management and be a key element of conflict management.

Key words: conflict, conflict classification, conflict management system, conflict management, consequence of conflict, subject of conflict, sharpness of the conflict, duration of the conflict, the possibility of conflict resolution.

Постановка проблеми

У науковій літературі висвітлюються проблеми управління конфліктами в організаціях, наводиться велика кількість класифікацій, поділів, описів типів і видів конфліктів за певними економічними, управлінськими, психологічними, соціальними та іншими ознаками. Найголовніше, усі ці конфлікти одночасно можуть відбуватись в одній організації і належати до багатьох їх видів, залежно від ознак.

Вивчаючи конфлікти, основною проблемою виступає використання інформації про їхні різновиди з метою управління ними, а також те, що основний внесок у дослідження конфліктів в організаціях зробила не управлінська наука, а психологія і соціологія. Цим зумовлені домінуючі психологічний та соціальний погляди на конфлікти та на управління ними, що зустрічається в літературі з дослідження управління.

Окрім того, загальним недоліком існуючих класифікацій конфліктів є їхня необґрунтованість з позицій подальшого використання, а також незабезпеченість адекватними методами управління конфліктами. Усе